

UNIVERZITA KARLOVA PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

POSUDEK VEDOUCÍHO PRÁCE

Téma práce : Nezpůsobilá příprava a nezpůsobilý pokus trestného činu
Autor : Jana Nečadová
Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.
Oponent: JUDr. Rudolf Vokoun, CSc.
Rozsah práce: 111 stran vlastního textu
Datum odevzdání práce: 3.4. 2018

1. Charakteristika tématu:

V předložené práci jsou zkoumány případy jednání, které jen podle pachatelovy mylné představy směřovalo k dokonání trestného činu. Již během prvních několika generací existence moderní právní vědy bylo k tématu nezpůsobilého pokusu publikováno nepřehledné spektrum odborných prací. Nynější posluchače práv však tato přemíra teoretických koncepcí a celková intelektuální náročnost spíše odrazuje. K tomu se druží i fakt, že stěžejní prameny byly napsány v němčině, případně se jedná o díla z první poloviny 20. století, dnes obtížně dostupná. Autorku předložené práce jsem znal ze seminární výuky jako posluchačku mimořádně motivovanou, přesto jsem choval určité pochybnosti, zda je ve svém útlém věku s to obtížnost tématu docenit. Diplomantka však ke zpracování diplomního úkolu přistoupila se zcela ojedinělou pílí a ctízdostí. Předložená práce je výsledkem jejího mnohaměsíčního úsilí, kdy s neobyčejným soustředěním studovala a zpracovávala velké množství odborných textů, které jsou zpravidla velice náročné na porozumění. Díky této soustředěné píli, stylistickému nadání i vynikajícím analytickým schopnostem posluchačky Nečadové vznikla diplomová práce, která se zdaleka vymyká běžným standardům.

2. Hodnocení po formální a obsahové stránce:

- *Velkou předností práce je schopnost autorky shrnout jednotlivé úseky výkladu a navzájem je propojit. Práce obsahuje všeobecný úvod a pět tématicky gradujících částí, včetně exkurzu věnovaného novější judikatuře. Závěr práce představuje velmi zdařilou zobecňující úvahu, jež by obstála jako samostatná právní esej.*
- *Původní koncept práce zahrnoval úvod velmi obsáhlý, v němž se autorka zabývala veškerými podmínkami trestní odpovědnosti, zejména znaky subjektivní stránky trestného činu a omylu v trestním právu. Tento úvod autorka ve výsledné verzi podstatně zkrátila, takže je čtenář záhy uveden in medias res - k jednotlivým teoretickým školám, jež se pokoušejí řešit otázku nezpůsobilého pokusu. Autorka tyto směry právní nauky velmi bystře charakterizuje, srozumitelně přibližuje jejich klíčové argumenty, rozdíly i prolínání. Při svém výkladu správně upozorňuje na to, že teoretické koncepce starších autorů mohly být pozdějšími interpretacemi zkresleny. Autorka si dále všímá toho, že v rámci většiny teoretických směrů lze rozeznat jejich „extrémní“ a umírněné formy, které navíc přebírají jednotlivé prvky i mezi sebou navzájem.*

- Při výkladu je diplomantce východiskem rozlišení mezi objektivní a subjektivní teorií pokusu. Objektivní teorii autorka charakterizuje jako směr, který klade důraz na vnější stránku trestného činu a trestní odpovědnost odvíjí od pachatelova jednání a způsobeného následku. Byla to právě klasická teorie objektivní, jež v 19. stol. zavedla rozlišování na pokusy relativně a absolutně nezpůsobitelné. Podle této teorie jsou trestné zásadně jen relativně nezpůsobitelné pokusy, tzn. ty, jež by za jiných okolností mohly vést k dokonání.
- Ve středu zájmu subjektivní teorie stojí pro změnu vnitřní stránka trestného činu. Autorka zdůrazňuje, že ve své mírnější a obecně přijímané podobě ani subjektivní teorie vnější okolnosti činu zcela nepomíjí, zpravidla jí však tyto okolnosti slouží jen jako vodítko pro hodnocení nebezpečnosti osoby pachatele.
- V rámci subjektivní i objektivní teorie autorka rozlišuje řadu dílčích názorových proudů, jež přibližuje mimo jiné i pomocí hypotetických příkladů. Diplomantka přibližuje názory, jež se v této oblasti vyvinuly kolem problému kauzality; velkou pozornost věnuje problémům rozlišení mezi pouhou situační odchylkou od představy pachatele a absolutní nezpůsobitelností zvolených prostředků. Podrobně rozebírá nauku o rozšířeném místě a tzv. účinnostním okruhu útoku; zkoumá i klasickou teorii „nedostatku vnější stránky skutkové podstaty“ (Mangel am Tatbestand) a Buriho pojetí subjektivní teorie. Opomenuty nejsou ani mladší teorie německých autorů (Kohler). Zaslouženou pozornost autorka pochopitelně věnuje tzv. pověrečným pokusům, jejichž právní posouzení nebylo ve své době pouhou hypotetickou hrou (nezle přehlédnout, že např. tvůrce novodobé nauky o pokusu Anselm Feuerbach žil v době nepříliš vzdálené posledních čarodějnických procesů na konci 18. stol.). Diplomantka se v této části výkladu opírá hlavně o práce našich starších autorů Ráliša, Kallaba a Eysselta, doplněných o novější stati P. Kučery. Její výklad však není pouhou kompilací – je patrné velmi dobré pochopení starších i cizojazyčných pramenů, z nichž diplomantka vytváří současnému čtenáři přístupnou syntézu.
- Předkládaná práce Jany Nečadové je cenná také pro svůj historický exkurz, v němž se autorka velmi zralým způsobem vypořádala s proměnami právní úpravy i aplikační praxe, pokud jde o fenomén nezpůsobitelného pokusu a přípravy. Výklad počíná účinností rakouského trestního zákona z roku 1852, přičemž autorka sleduje vývoj až do meziválečného období, kde se zaměřuje na tehdejší osnovy trestního zákona z let 1926 a 1937. Styl a důkladnost výkladu zde zcela překračuje běžný standard prací posluchačů magisterského studia. Autorka byla s to plně využít poznatků z předchozí teoretické části, takže v jednotlivých návrzích i názorech judikatury rozpoznává soudobá teoretická stanoviska. Totéž se týká i velmi zasvěceného výkladu o vývoji po druhé světové válce, který přinesl zejména obecnou trestnost přípravy.
- Po vyličení období, kdy platil trestní zákon z roku 1961, autorka organicky přechází do současnosti. Charakterizuje pojetí nezpůsobitelné přípravy a pokusu, které převládlo v trestněprávní nauce posledních desetiletí. Postupně jsou rozebrány tradičně diskutované druhy nezpůsobitelnosti (nezpůsobitelné prostředky, nezpůsobitelný předmět útoku atd.). Tato část práce, která má rýze exegetický ráz, je na mimořádně vysoké úrovni. Diplomantka vychází z díla Solnaře, Nezkusila, Poláčka a dalších velkých jmen československého trestního práva. Poznatky klasiků 2. poloviny 20. stol. jsou však aktualizovány tím, že autorka do svého výkladu zahrnuje také množství novějších judikátů Nejvyššího soudu; opírá se rovněž o výsledky zdařilé studie o omylu, kterou nedávno publikovala S. Stočesová.
- Zkoumané téma je natolik významné a zároveň složité, že by i pouhé uspořádání materie zasloužilo ocenění. Diplomová práce Jany Nečadové však vyniká i v tom ohledu, že jsou v ní obsaženy četné originální argumenty, postřehy a závěry autorky, což v absolventských pracích posluchačů magisterského programu nebývá pravidlem. Diplomantka má za to, že i dnes zůstává povaha nezpůsobitelného pokusu a přípravy nedořešená, a to jak naukou, tak i pozitivním právem. Svůj názor dokládá na řadě hypotetických příkladů. Pokouší se logicky přehodnotit kategorie, včetně rozlišení na relativně a absolutně nezpůsobitelný pokus. Všimá si závažných rozdílů mezi situacemi, kdy předmět útoku vůbec neexistuje, kdy se nenachází na místě činu nebo jen nemá z hlediska pachatele požadované vlastnosti. Podobně poukazuje na podstatnou odlišnost mezi pokusy z nevědomosti a pokusy, jejichž neúspěch byl způsoben tím, že se pachatel

„přehmátl“ (srov. rozlišení mezi tzv. nomologickým a ontologickým omylem).

- Autorka označuje několik problematických bodů současné právní úpravy ve vztahu k nezpůsobilé přípravě a nezpůsobilému pokusu. Rozpor spatřuje zejména v deklarované subsidiaritě trestní represe a ve všeobecné trestnosti pokusu a přípravy, bez ohledu na absolutní nezpůsobilost. Doporučuje se inspirovat rakouskou právní úpravou či československou osnovou z roku 1926, kde jsou za beztrestné prohlašovány pokusy pověřené či takové pokusy, u nichž by k dokonání za žádných okolností nemohlo dojít. Diplomantka rovněž kritizuje znění § 18 TZ, jež neupravuje základní případ pozitivního skutkového omylu, nýbrž pouze pozitivní omyl skutkový ve vztahu k méně závažnému či naopak závažnějšímu deliktu.
- Obsáhle se autorka vyjadřuje také k problému trestání nezpůsobilého pokusu a přípravy, zejména, pokud jde o možnost upuštění od potrestání; kritizuje dle jejího názoru nejasnou dikci § 46 odst. 3 TR. Diplomantka sdílí názor té části odborné veřejnosti, která prosazuje nižší trestní sazby za pokus a přípravu.
- Pokud jde o okruh pramenů, jsou zde zahrnuty prakticky všechna významnější monografická zpracování zvoleného tématu v češtině a slovenštině. Po diplomantce zajisté nelze požadovat, aby nastudovala obrovský a zcela nepřehledný diskurz zahraniční a je pochopitelné, že některá starší zahraniční díla zná jen prostřednictvím českých autorů.
- Práce má výbornou úroveň i po stránce jazykové a formální; text je čtivý a poutavý, navzdory obtížnosti tématu. Kapitoly jsou přehledně členěny a označeny. Autorka vede korektní poznámkový aparát, včetně seznamu použité literatury a pramenů.

3. Souhrnné vyjádření k práci: Jde o vynikající diplomovou práci, která daleko předčí běžný průměr. Diplomantce se podařilo originálním a aktuálním způsobem zvládnout jedno z nejobtížnějších a nejdéle diskutovaných trestněprávních témat.

4. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě: Autorka by mohla vyjádřit svůj názor na současnou úpravu dobrovolného upuštění od přípravy či pokusu pro případ jejich absolutní či relativní nezpůsobilosti. Jak by autorka ve světle svých poznatků posoudila případy, kdy se omyl pachatele týkal jen kvality či kvantity předmětu útoku (např. u krádeže) a pachatel po zjištění skutečných okolností upustil od dokonání?

5. Doporučení / nedoporučení práce k obhajobě. Doporučuji k obhajobě.

6. Navržený klasifikační stupeň: 1 (výborně)

7. Doporučení pro rigorózní řízení: Vzhledem k vysokým kvalitám předložené práce, zdůrazněným v tomto posudku, se domnívám, že práci lze **uznat jako práci rigorózní**, pokud o to posluchačka požádá.

V Praze dne 15. května 2018

JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.

vedoucí diplomové práce